

BERÄTTELSEN LEVER. Johan Palmgren, vid kameran, filmar föremål som har tillhör Tomas Kertész's pappa. Han överlevde flera av nazisternas arbets- och koncentrationsläger. Johan Palmgren tilldelas årets stipendium av Micael Bindefeldts stiftelse till minne av Förintelsen.

FOTO: JESPER FRISK

DI Fakta

Micael Bindefeldts stiftelse till minne av Förintelsen

■ Den 27 januari varje år, på den internationella minnesdagen för Förintelsens offer, delar stiftelsen ut ett pris.

■ Årets stipendium på 350 000 kronor tilldelas Johan Palmgren och är det nionde i ordningen.

■ Juryns motivering:

En servett, en fingerborg eller en randig jacka. Minnet av Förintelsen ligger inpackad i de alla enklaste och enklaste. Med detta unika arbete, dokumenterar Johan Palmgren berättelser som väcker liv i personliga ägodelar från Förintelsen. Föremålen öppnar dörrar till historien. Johan Palmgrens film förövar skildringarna för framtiden.

Räddar svåra minnen

Johan Palmgren prisas för arbetet med förintelseöverlevare

Johan Palmgren är dokumentärfilmare som genom att filma föremål håller förintelseöverlevares berättelser vid liv, även efter att personerna själva dött. För sitt arbete får han nu Micael Bindefeldts stiftelses stipendium till minne av Förintelsen.

”Det gör att jag kan sammanställa de olika berättelserna till en längre film” säger stipendienten.

Johan Palmgren står framför ett bord i en lägenhet i centrala Stockholm. Lägenheten tillhör Tomas Kertész, som till en överlevare som ägnat många år åt att kartlägga förintelsens påverkan på sin egen födelseort i Ungern. På bordet ligger olika föremål utplacerade. Johan Palmgren plockar upp en röd nåsduk med svarta ränder längs kanterna. Han viker försiktigt ut den över en rund bricka, justerar kameravinkeln och börjar sedan filma.

Bilderna av nåsduken är en del av ett större filmprojekt som Johan Palmgren arbetat med under de senaste tre åren.

Genom att filma ägodelar som tillhör förintelseöverlevare dokumenterar han deras berättelser. Artefakterna ska sedermera överlämnas till Sveriges museum om Förintelsen, som är under uppbyggande, och bli en del av museets permanenta samlingar. Nåsduken som ligger framför kameran tillhörde Tomas Kertész's pappa, som dog i Sverige 1964.

”Nåsduken följde med pappa i både arbets- och koncentrationsläger” berättar Tomas Kertész.

Johan Palmgren har tack vare sina filmer utsetts till årets mottagare av Micael Bindefeldts stiftelses stipendium till minne av Förintelsen.

”Ärofyllt och roligt. Det gör att jag kan sammanställa de olika berättelserna i dokumentärer till en längre film” säger dokumentärfilmaren, som tillägger att han kontaktats av intressenter som vill sända den.

Det har gått nästan 80 år sedan andra världskrigets slut och att fångarna i nazisternas koncentrationsläger befriades. Antalet överlevare sjunker för varje år som går och av de som ännu lever är det inte alla som vill prata om sina upplevelser. Några tycker att det är för traumatiskt att berätta, andra väljer att hålla det hemligt för att skydda sina familjer. ”Men det finns även de som är så vana

DI Fakta

Johan Palmgren

■ Alder: 56 år.
■ Bor: i Stockholm.

■ Familj: Särbo och två barn.
■ Gör: Dokumentärfilmare, 2007 vann han, tillsammans med Asa Blomkvist, en Guldbagge för bästa dokumentärfilm med ”Vikarien”.

vid att prata om det att de kan göra det utan att bli alltför påverkade. Det skiljer sig verkligen från person till person” säger Johan Palmgren.

För dokumentärfilmaren själv kan det ibland vara utmanande att filma till projektet. Han beskriver kameran som ett skyddande lager mellan sig själv och intervjupersonen, men några berättelser är tunga nog att tränga igenom.

”Jag minns en man som berättade om sin mamas upplevelser i koncentrationsläger. Hon hade suttit och ätit en köttsoipa när en lägervakt kom fram till henne och sa ”Du vet väl att du ätit din egen mamma nu?”. Efter det så kunde hon aldrig äta köttigen. Det är ingen som vet om det faktisk stämde, troligen var det bara psykisk tortur. Men det är ett tydligt exempel på grymheten som dessa människor utsattes för” berättar Johan Palmgren.

Den rödsvarta nåsduken är färdigfilmad och byts ut mot en plänbok i brunt läder. Innan den placeras på den runda brickan plockar Tomas Kertész ut ett gult tyckort som ligger ihopvikt i en av fickorna. Det lilla pappersarket är fyllt med text på både fram- och baksida. Kortet skrivs av den äldsta av Tomas Kertész tre halvsyskon och deras mamma när de bodde i ett judiskt ghetto i staden Jász-

berényi i Ungern. Detskickades till Tomas Kertész's pappa som bar det med sig genom ett tvångsarbetsläger, ett koncentrationsläger, en dödsmarsch och ett skogs-läger.

”Föremålen må se enkla ut. Men när man tittar närmare inser man att de bär på ett otroligt starka berättelser som inte får glömmas bort” säger Johan Palmgren.

Han ser sitt arbete med att dokumentera föremål och berättelser som en del i att säkerställa att Förintelsen aldrig glöms bort. Han hoppas också att filmerna kan ge människor en tydlig bild av hur det faktiskt var att genomleva.

”Det känns viktigt att på ett konkret sätt dokumentera vad som faktiskt hände. Det har uppstått en hel kultur av förvanskningar, inte bara total förnekelse utan mer som gråzoner där historiska ifrågasatts eller där man försöker justera fakta i efterhand. Här på bordet har vi föremål som varit med på riktigt, det går inte att förneka” säger Johan Palmgren.

MATILDA WESTERMARK

matilda.westermark@di.se

08-573 6500

